

Дата: 10.05.2022

Урок № 25-26

Тема: ОРФОЕПІЧНА НОРМА. ОРФОЕПІЧНА ПОМИЛКА. ОРФОЕПІЧНИЙ СЛОВНИК. ПОНЯТТЯ МИЛОЗВУЧНОСТІ. ЧЕРГУВАННЯ У/В, І/Й ЯК ЗАСІБ МИЛОЗВУЧНОСТІ

Мета: формування в десятикласників компетентностей комунікативно доцільно й правильно користуватися орфоепічними нормами української мови.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:

• *знаннява складова:* знає мовні орфоепічні норми, визначає причини їх порушення, користується в мовленні засобами милозвучності;

діяльнісна складова: знаходить і коментує орфоепічні помилки, уміє працювати з орфоепічним словником, характеризує особливості вимови голосних звуків і приголосних;

• *ціннісна складова:* усвідомлює важливість дотримання орфоепічних норм як одного з важливих чинників культури мовлення особистості.

Матеріали до уроку:

Орфографічний практикум

► Згадати правила написання слів іншомовного походження. Записати подані слова відповідно до правопису запозичених слів і зрупувати їх за орфограмами.

Барел..єф, мадон..а, кар..єра, ін..овація, п..єдестал, новел..а, вар..єте, д..якон, С..мферополь, Мадр..д, Міс..ур.., грил..яж, н..юанс, Кал..кут..а, імб..р, р..шел..є, віл..а, л..брет..о, бурм..стер, міл..ярдер, пац..єнт, пан..о, В..єнам, в..н..єтка.

Наголос в українській мові

<i>Вільний</i>	<i>Рухомий</i>
Не закріплений за певним складом	Може переходити з одного складу на інший у межах одного слова
Хата, вода, морозиво	Сестри — сестри, школяр — школяра
<i>Основний (головний)</i>	<i>Побічний (додатковий)</i>
Наголос присутній у кожному повнозначному слові. Але службові слова найчастіше наголосів не мають	Можуть тати складні багатоскладові слова
Палітра, джерельце	Вічнозелений, високоорганізований

Опрацювати §23 (посилання на базовий підручник <https://pidruchnyk.com.ua/1168-ukrainska-mova-10-klas-avramenko.html>)

Вправи для закріплення набутих знань

► Повторити правила милозвучності (чергування у/в, і/й, з/зі/із). Записати текст, розкриваючи дужки. Пояснити свій вибір звукових варіантів слів.

Хлопець сидів, (обі,обій,об)нятий м'якою радістю: широкий світ клався йому (перед,переді,передо) очі. Здало (ся,сь) йому, що вийшло (із-за,з-за) хмари сонце, (і,й) він побачив себе загорненим (у,в) хмару (в)огненного світла. Озирнуv (ся,сь), бо подумав, що жінки перестарали (ся,сь) там, на кухні, (і,й) запалили дім, але палала (в,у)же ціла (в)улиця і (в,вв,ув)есь красвид (перед,переді,передо) очима. Тоді він зрозумів, що світло горить (у,в) ньому самому. Мозок його освітила миттєва блискавка — чудове сяйво (у,в)війшло (в,у) його душу, запліднивши навіки його життя. (В,у) серце (в,у)пала іскра блаженства, залишивши (в,у) ньому назавжди відчуття неба. Звів очі (й,і) пізнав раптом космос, повний нескінченного простору, густо заповнений круглими темними та ясними тілами. Погідний ритм (у,в)пізнав він (у,в) (в,у)сьому — там, (у,в) небі, (і,й) тут, на землі: рух планет, соку (і,й) крові, рух живих та мертвих тіл. Він збагнув раптом: не мертвий світ лежить навколо нього, а жива тремтлива матерія, що виповнює небо, землю (і,й) (в,у)се, Живу присутність він пізнав (у, в)сьому, і це наповнило його справжнім щастям. Зрозумів: (у,в)есь світ дивовижно (у,в)ладжено (і,й) (в,у)се діє співмірно до добра кожному, а основним принципом світу є все-таки любов (В. Шевчук).

► Виконати тестові завдання.

1. У яких рядках у всіх словах правильно поставлено наголос?

А Міліметр, український, ознака, решето;

Б кидати, кішка, літопис, чорнозем;

В квартал, вузький, підуть, дочка;

Г спина, роблю, знайдеться, довести;

Д болотистий, дошка, загадка, дозиметр.

2. Наголос на другому складі має кожне слово рядка.

А справіку, самшит, обвід, обух;

Б азбест, аналог, щавель, обрання;

В одержати, б'ючи, юферс, юрист;

Г юхта, хом'як, страйкар, радист;

Д юрський, хозарин, сторіччя, радієвий.

3. Наголос на третьому складі має кожне слово рядка.

А чорноліс, авіація, п'ятизначний, баклажан;

Б акафіст, бандероль, безпатентний, гвинтовий;

В аксіома, юродивий, самоук, бюлетень;

Г біжутерія, асфальтовий, буханець, вероніка;

Д артикул, бляшаний, валовий, вересневий.

4. Наголос на четвертому складі має кожне слово рядка.

А алмаатинець, самоучитель, електросвердло, ізометрія;

Б веретено, винагорода, громадянин, допоміжний;

В винагороджений, запліснявілий, інвестувати, клітковина;

Г копійчаний, наднормовий, неподалеку, перевірний;

Д надстроковий, перекрасити, переносний, перестарок.

5. Неправильно наголошено слово в рядку.

А засипка;

Б кістковий;

В вишиванка;

Г копійчаний;

Д спина.

6. Неправильно наголошено слово в рядку.

А чутно;

Б тятива;

В тисовий;

Г солодощі;

Д русло.

7. Наголос на першому складі має кожне слово рядка...

А абичий, авгієві, олені, яловичина;

Б азимут, справіку, обруч, обстріл;

В огріх, басвий, фольга, юань;

Г безмір, фолієва юнкерський, хохуля;

Д фойє, форте, форум, юрмитися.

8. Позначте рядок, у якому допущено помилки в чергуванні у — в; з — зі; і — й.

А Ішли літа; перекладати зі словником; день у день, дивитися у вікно;

Б жити в Уфі; діти в школі; поговори зі мною; світ учить розуму;

В купалася у хвилях; одна дорога й озеро; Володимир і Ярослав; росла в гаю;

Г прочитала у книжці; тести із англійської мови; вокзал в Одесі; переконала в своєму.

9. Позначте рядок, у якому чергування *і* — *й*, *у* — *в* відповідає правопису.

А Піднявся вгору, вірю у тебе, уклали угоду;

Б дощ іде, море і степ, дні й ночі;

В батьки і діти, купатися в хвилях, в будень і свято;

Г у нього в очах, навчається в інституті, сказав усе.

10. Прийменник (в) треба писати в реченні у рядку:

А Десь (у,в) натхненні молодім Каменяр будує дім.

Б Небо безхмарне, ніби виполоскане (у,в) синьці.

В Не спитавши броду, не лізь (у,в) воду.

Г Стоїть на видноколі мати — (у,в) неї вчись.

11. Визначте речення, у якому порушена милозвучність.

А І блідий місяць на ту пору з-за хмари де-де виглядав (*Т. Шевченко*).

Б Мітить у п'ятки, а попадає в ніс (*Народна творчість*).

В Чую луну трембіти, бо в ній спів Карпат і Веховини (*І. Чендей*).

Г Рідна мова — це найособистіша сфера обстоювання свого «я». (*І. Дзюба*).

12. Укажіть рядок, у якому фонетичні варіанти слів впливають на їх значення:

А вголос — уголос;

Б вдача — удача;

В урожай — врожай;

Г узимку — взимку.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ: §23 Впр.7

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
у.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.